

Γιώργος Παγουλάτος,
καθηγητής Ευρωπαϊκής
Πολιτικής και Οικονομίας
στο Οικονομικό
Πανεπιστήμιο Αθηνών
- επισκέπτης καθηγητής
στο College of Europe,
Bruges

«Η διαπραγμάτευση ήταν καταστροφική»

ΣΤΗΝ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΠΑΝΟΥ

Η απειλή της δραχμής είναι πραγματική, σημειώνει ο καθηγητής Γ. Παγουλάτος, που πιστεύει ότι απαιτείται η σύμπλευση και συνεργασία των φιλοευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων ως μέτωπο «Μένουμε Ευρώπη». Κατά την άποψή του, «η Ελλάδα είναι στα μάτια της Ευρώπης το συνώνυμο της ολοκληρωτικής αποτυχίας», ενώ εκτιμά ότι στο μέλλον θα αποτελούν case study για το πώς δεν πρέπει να διεξάγεται μια διαπραγμάτευση όσα έκανε η κυβέρνηση τους τελευταίους πέντε μήνες.

Ποιο είναι το κεντρικό σας συμπέρασμα από την εξέλιξη της διαπραγμάτευσης κυβέρνησης-πιστωτών;

Η διαπραγμάτευση ήταν καταστροφική. Στο μέλλον θα αποτελεί case study για το πώς δεν πρέπει να διεξάγεται μια διαπραγμάτευση. Η κυβέρνηση προσήλθε προκλητικά απροετοίμαστη και επί μήνες δεν έκανε καμία προσπάθεια να καλύψει την ανυπαρξία τεχνικής επεξεργασίας. Αντ' αυτού, ο υπουργός Οικονομικών βομβάρδιζε τους εταίρους με γενικόλογες και πομπώδεις διαλέξεις για το πόσο η Ευρώπη απέτυχε στη διαχείριση της ευρωκρίσης, ενώ η δουλειά του ήταν να επεξεργάζεται στοιχεία και αριθμούς και να προτείνει αξιόπιστα μέτρα και μεταρρυθμίσεις για να βγει η Ελλάδα από την κρίση. Χάσαμε πολύτιμο χρόνο για να αποσπάσουμε το φοβερό επίτευγμα της μετονομασίας της τρόικας σε θεσμούς, Athens Group και Brussels Group, με τους τεχνοκράτες των θεσμών να φυγαδεύονται σε δωμάτια και γκαράζ ξενοδοχείων. Κωλυσιεργούσαμε διαρκώς, αρνούμενοι να παράσουμε οικονομικά στοιχεία, τα οποία οποιαδήποτε σοβαρή ευρωπαϊκή χώρα ούτως ή άλλως μοιράζεται με τους θεσμούς και εταίρους. Πράγματα κωμικά, αν δεν ήταν τόσο τραγικά για τις συνέπειές τους. Η κυβέρνηση υπερεκτίμησε θηριωδώς τις δυνατότητές της, δεν ανέγνωσε τους συσχετισμούς, καταλήγοντας σε μια λαθεμένη στρατηγική chicken game, ενώ στόχος έπρεπε να είναι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης και η εκμετάλλευση του αρχικού ευνοϊκού κλίματος για να κλείσει γρήγορα η «ενδιάμεση» συμφωνία και να μπορέσουμε να προχωρήσουμε

με άνεση χρόνο και χωρίς οικονομική ασφυξία στη διαπραγμάτευση για την επόμενη μέρα.

Να σας δώσω ένα παράδειγμα: η κυβέρνηση θεώρησε ότι μπορεί να πετύχει μια καλύτερη συμφωνία στο «πάρ 5» της προθεσμίας της 30ής Ιουνίου (το έλεγε ρητά ο κ. Βαρουφάκης). Όταν όμως εσύ είσαι το μέρος εκείνο που θα καταστραφεί από τη μη επίτευξη συμφωνίας, η προσέγγιση στο νήμα του τερματισμού λειτουργεί διαπραγματευτικά εναντίον σου. Αυτά είναι στοιχειώδη σφάλματα. Επί πέντε χρόνια στελέχη των προηγούμενων κυβερνήσεων διαπραγματεύονταν με τους ίδιους ακριβώς ανθρώπους από την τρόικα/θεσμούς. Θα μπορούσε η κυβέρνηση να τους είχε συμβουλευτεί (έστω και μυστικά, εάν δεν ήθελε να εκτεθεί στους οπαδούς της) για το τι επρόκειτο να αντιμετωπίσει. Όπως και δεκάδες έμπειρα στελέχη της διοίκησης, τα οποία άφησε στο ψυγείο. Όμως οι αφελείς υπερόπτες δεν καταδέχτηκαν να συνομιλήσουν με τους «μνημονιακούς» και ξεκίνησαν μόνοι τους να ανακαλύψουν τον κόσμο. Με τα γνωστά αποτελέσματα.

Τώρα, δυστυχώς, η χώρα έχει επιπλέον υποστεί έναν χωρίς προηγούμενο εξευτελισμό ως μια χώρα ασόβαρα, ασόβαρων ανθρώπων. Και αυτό αντανάκλα στις επιχειρήσεις μας και στους χιλιάδες συμπατριώτες μας που προσπαθούν να συναλλαχθούν με το εξωτερικό (είτε είναι εταιρείες με διεθνείς πελάτες και εταίρους, είτε εργάζονται στο εξωτερικό, είτε στον τουριστικό κλάδο). Το πλήγμα στο κύρος, την αξιοπιστία, το brand name της χώρας είναι ανυπολόγιστο και θα χρειαστούν πολλά χρόνια υπερβάλλουσας προσπάθειας για να θεραπευτεί. Και το κυριότερο: το Grexit, που παλέψαμε σκληρά ως κοινωνία να εξορίσουμε και που όλοι ξεχάσανε το 2013-2014, είναι τώρα πια ξανά στο τραπέζι.

Έχουμε μπροστά μας το εθνικό δίλημμα «ευρώ ή δραχμή» ή πρόκειται για κατασκευή;

Η απειλή της δραχμής είναι πραγματική. Αν εννοείτε εάν τα επιχειρήματα υπέρ της δραχμής αντέχουν σε μια σοβαρή εξέταση, όχι. Η παραμονή στο ευρώ χρειάζεται πειθαρχία, μεταρρυθμίσεις, σοβαρή διακυβέρνηση. Αλλά η έξοδος από το ευρώ θα οδηγούσε σε χάος, ανε-

Το πλήγμα στο κύρος, την αξιοπιστία, το brand name της χώρας είναι ανυπολόγιστο και θα χρειαστούν πολλά χρόνια υπερβάλλουσας προσπάθειας για να θεραπευτεί. Και το κυριότερο: το Grexit, που παλέψαμε σκληρά ως κοινωνία να εξορίσουμε και που όλοι ξεχάσανε το 2013-2014, είναι τώρα πια ξανά στο τραπέζι.

ξέλεγκτο πληθωρισμό, κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος, μαζική φτωχοποίηση, πτώση της παραγωγής, βαθιά ύφεση και ανεργία. Η οικονομία δεν θα ισορροπούσε αργότερα σε μια κατάσταση ανάπτυξης. Πρώτον,

διότι έχουμε ανεπαρκή παραγωγική εξαγωγική βάση (με μεγάλη εξάρτηση από εισαγωγές πετρελαίου και πρώτων υλών). Και, δεύτερον, διότι οι μεταρρυθμίσεις που θα καθιστούσαν την οικονομία μας ανταγωνιστική στη δραχμή είναι ακριβώς εκείνες που θα μας καθιστούσαν βιώσιμους μέσα στο ευρώ. Και χωρίς το εξωτερικό πλαίσιο κανόνων και πειθαρχίας που συνοδεύει τη λειτουργία μας στην Ευρωζώνη.

Όλα χάλασαν μέσα στους πέντε μήνες διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ; Πώς μπορεί να γίνει πιστευτό κάτι τέτοιο;

Η οικονομία βρισκόταν σε αδύναμη και εύθραυστη ανάκαμψη μέχρι το φθινόπωρο του 2014. Ήταν έτοιμη να περάσει στην πλήρη ανάκαμψη, καβαλώντας το κύμα ανάκαμψης στην Ευρωζώνη (για πρώτη φορά από το 2009) και της πολιτικής φθηνού χρήματος της ΕΚΤ. Σε μια τόσο εύθραυστη κατάσταση, μια αντιστροφή προσδοκιών αρκεί για να ανατρέψει την πορεία. Μέχρι το τέλος του 2014 η Ελλάδα στα μάτια της Ευρώπης και των αγορών ήταν η χώρα που (μετά από μια Μεγάλη Ύφεση) έκανε μια τεράστια προσαρμογή και επιτέλους τα καταφέρνει, το παλεύει, βγαίνει από το τούνελ. Τον Ιούνιο του 2015 η Ελλάδα είναι στα μάτια της Ευρώπης το συνώνυμο της ολοκληρωτικής αποτυχίας, basket case, failed case, στα όρια του να καταλήξει failed state. Αυτός είναι ο θλιβερός απολογισμός, όπως αποτυπώνεται στην πλειονότητα των διεθνών αναλύσεων.

Υπάρχει περίπτωση να πάνε καλύτερα τα πράγματα; Ή θα συρθούμε μέχρι το φθινόπωρο και θα βρεθούμε πάλι σε μια ανάλογη κατάσταση;

Δυστυχώς, το σύρσιμο είναι το πιθανότερο σενάριο. Κοιτάξτε τη σύνθεση αυτής της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και της Κοινοβουλευτικής της Ομάδας και σκεφτείτε εάν υπάρχει ελπίδα για σημαντική βελτίωση. Το εύχομαι, αλλά δεν το περιμένω. Πιθανόν μια αλλαγή κυβερνητικού συνασπισμού να απέδιδε πιο αξιόπιστα αποτελέσματα. Θεωρώ ότι (στο καλό σενάριο μιας συμφωνίας που περνάει από την πλειοψηφία της Βουλής) ο κ. Τσίπρας θα έχει στον ορίζοντά του εκλογές το φθινόπωρο.

Λύνεται ο ελληνικός κόμπος; Η κοινωνία έχει κουραστεί τόσο πολύ, η έννοια των μεταρρυθμίσεων έχει κακοποιηθεί, η εικόνα των πιστωτών έχει θамπώσει...

Φτάσαμε στα 4/5 του δρόμου. Τα δύσκολα θα έπρεπε να είναι πίσω μας. Χρειάζεται έμπρακτη ηγεσία και μια γλώσσα ευθύνης που θα λείπει τις σκληρές αλήθειες.

Δεν σας απογοήτευσε η στάση των θεσμών όλους αυτούς τους μήνες; Δεν έδειξαν να έχουν ούτε στρατηγική ούτε πολιτικό βάθος κατά τη γνώμη μου...

Οι θεσμοί ήταν κοντόφθαλμοι και εμμονικοί. Πλήρης απουσία πολιτικού βάθους. Έχουν μεγάλη ευθύνη για την ένταση της υφεσιακής προσαρμογής που επέβαλαν στην ελληνική οικονομία και την αδυναμία τους να ξεχωρίσουν τα σημαντικά από τα δευτερεύοντα. Για παράδειγμα, η ασφυκτική πίεση για μαζικές απολύσεις στο Δημόσιο το 2012-2013 διέλυσσε μια τρικομματική κυβέρνηση συνεργασίας που παρείχε τη βάση για οικονομική προσαρμογή με πολιτική σταθερότητα. Η εμμονή της τρόικας για μαζικές απολύσεις στο Δημόσιο χάρισε τους δημοσίους υπαλλήλους στον ΣΥΡΙΖΑ. Όμως δεν είναι δουλειά των θεσμών να σώσουν την Ελλάδα και την οικονομία της. Αυτή θα έπρεπε να είναι η δουλειά της ελληνικής κυβέρνησης και του πολιτικού προσωπικού. Δυστυχώς, πολλές από τις προτάσεις που υπέβαλε η κυβέρνηση Τσίπρα ήταν κατώτερες από των

θεσμών. Η υπερφορολόγηση των επιχειρήσεων και η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών (ήδη οι υψηλότερες στην Ευρώπη) ήταν ότι πιο αντιαναπτυξιακό έχει παρουσιαστεί, θα αύξανε την ανεργία αντί να τη μειώσει.

Κάποιοι έλεγαν ότι ο Αλ. Τσίπρας έχει κρυφή ατζέντα ρήξης και τώρα τον καταγγέλλουν για νέο μνημόνιο. Κριτική ή εμπάθεια;

Ποτέ δεν θεώρησα ότι η κυβέρνηση Τσίπρα θα μπορούσε σοβαρά να διαχειριστεί τις σαρωτικές επιπτώσεις μιας ρήξης. Το ότι δεν την επέφερε είναι τουλάχιστον θετικό για τον κ. Τσίπρα. Το να καταγγέλλεται ο Τσίπρας από τις δυνάμεις του φιλοευρωπαϊκού τόξου επειδή πήγε σε συμφωνία με τους εταίρους είναι πολιτικός χυλιγκανισμός. Η κριτική, βέβαια, για τους καταστροφικούς χειρισμούς της κυβέρνησής του και η αξιολόγηση του περιεχομένου της συμφωνίας πρέπει να είναι αμείλικτες.

«Μένουμε Ευρώπη» με τη ΝΔ να πρωταγωνιστεί και να καπελώνει τις κινητοποιήσεις. Δεν σας ενόχλησε; Με ενόχλησε, αλλά με ενόχλησε περισσότερο που η παρουσία του ΠΑΣΟΚ στις κινητοποιήσεις δεν ήταν πιο ενεργή. Το Ποτάμι ήταν παρόν.

Θα είχε νόημα, σε περίπτωση εκλογών, η συνεργασία ΝΔ-Ποταμιού-ΠΑΣΟΚ σε ένα «ευρωπαϊκό μέτωπο»;

Η συμμετοχή της Ελλάδας στον πυρήνα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος είναι το μεγαλύτερο ιστορικό κεκτημένο των τελευταίων 3-4 δεκαετιών. Η ανάγκη να το υπερασπιστούμε ξεπερνά τις κομματικές διαχωριστικές γραμμές. Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ένα κόμμα που τέμνεται ακριβώς στη μέση όσον αφορά το ζήτημα «ευρώ-δραχμή». Φοβάμαι ότι η επώδυνη συμφωνία με τους εταίρους θα αυξήσει την επιρροή των πιο αριστερόστροφων ευρωφοβικών δυνάμεων στο χώρο του ΣΥΡΙΖΑ. Στην περίπτωση αυτή, είναι αναγκαίο οι δυνάμεις του φιλοευρωπαϊκού τόξου (ΝΔ, Ποτάμι, ΠΑΣΟΚ) να ξεπεράσουν όσα τις χωρίζουν και να εξετάσουν μια κοινή εκλογική συμπόρευση ως μέτωπο «Μένουμε Ευρώπη».